

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет економічних наук

Кафедра управління земельними ресурсами

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Котляр Ю.В.

“ ” 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Спеціальність: 193 «Геодезія та землеустрій»

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

Декан факультету

Начальник НМВ

Мась А.Ю.

Перович Л.М.

Перович ЛМ.

Лазарева О.В.

Белінська С.М.

Шкірчак С.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Соціально-економічний розвиток сільських територій	
Галузь знань	19 «Архітектура та будівництво»	
Спеціальність	193 «Геодезія та землеустрій»	
Спеціалізація (якщо є)	Землеустрій та кадастр	
Освітня програма	Освітньо-професійна програма «Геодезія та землеустрій»	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	Вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки	
Курс навчання	VI	
Навчальний рік	2023-2024	
Номер семестрів:	Денна форма	Заочна форма
	11	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредитів / 100 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	- лекції – 20 год.; - групові заняття - 20 год. - години самостійної роботи – 60 год.	
Відсоток аудиторного навантаження	34 %	
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю	Контрольні роботи	
Форма підсумкового контролю	Екзамен	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета: формування у майбутніх фахівців знань та вмінь щодо оцінки економічного, соціального та екологічного стану розвитку сільських територій, аналітичного обґрунтування розв'язання стратегічних соціально-економічних проблем сільських територій

Завдання:

- сформувати майбутнього спеціаліста, здатного оцінити економічну, соціальну, демографічну та екологічну ситуацію в будь-якому регіоні, районі, селі в умовах формування соціально орієнтованої ринкової економіки;

- навчити визначати пріоритетні напрями та обґрунтовувати ефективні важелі і механізми вирішення проблем подолання депресивності сільських районів,

диверсифікації їх економічної бази та створення соціально привабливих і екологічно безпечних умов життя для сільського населення;

- набуття навичок аналізу причинно-наслідкові зв'язки розвитку сільського сектора та впливу на нього зовнішніх і внутрішніх чинників;

- забезпечення підготовку відповідних фахівців, здатних самостійно працювати в умовах децентралізації влади.

Дисципліна «Соціально-економічний розвиток територій» відноситься до циклу вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки.

Передумови вивчення дисципліни: засвоєння таких дисциплін економічного та землевпорядного спрямування як управління земельними ресурсами, землеустрій та організація території, організація і управління виробництвом, економіка праці, статистика, економічна теорія.

Очікувані результати навчання: засвоєння сучасних методів сучасних методів раціонального використання ресурсів агросфери для досягнення сталого розвитку сільських територій; вміння обчислювати показники розвитку сільських територій.

В результаті вивчення дисципліни студент має

знати:

- розвиток понятійного апарату соціально-економічного розвитку сільських територій;
- місце і роль різних форм сільськогосподарського господарювання та несільськогосподарських видів діяльності на селі;
- особливості формування виробничої інфраструктури сільської економіки;
- демографічні тенденції й чинники впливу на них, стан і особливості формування поселенської мережі в країні;
- структуру сільського життєвого середовища та економічні засади функціонування соціальної інфраструктури сільських поселень;
- організаційно-правові засади й матеріально-фінансову базу діяльності системи управління сільськими територіями;
- концепцію реформування держави та його значення для соціально-економічного розвитку села.

вміти:

- критично осмислювати економічні категорії даної дисципліни;
- оцінювати стан розвитку сільських територій з економічної, соціальної, екологічної точки зору;
- розробляти заходи впливу на розвиток сільської економіки на мікро, мезо- й макрорівнях;
- обґрунтувати напрями розвитку й удосконалення виробничої й соціальної інфраструктури села;

- організувати співпрацю членів громади, адміністративний корпус сільських органів самоврядування та економічних суб'єктів;
- аналізувати наслідки адміністративно-територіального реформування в країні;
- сформувати механізм залучення матеріальних, фінансових, трудових і інших ресурсів для соціального розвитку села.

Програмні компетенції

(Соціально-економічний розвиток сільських територій – ВПП6)

(ЗК1, ЗК5, ЗК7, ЗК9, ФК1, ФК2, ФК3, ФК6, ФК8, ФК12, ПРН2 ПРН3, ПРН4, ПРН5, ПРН7, ПРН12)

- *загальні компетенції:*

- 1) здатність до прийняття ефективних управлінських рішень у сфері землеустрою та кадастру, картографії та геоінформатики, здатність використовувати нормативноправові акти при формуванні прозорого ринку земель, в тому числі сільгоспземель;
- 2) мати навички розроблення проектів землеустрою, здійснювати оцінку землі і нерухомості, розробляти комплекс екологічних заходів дощо використання землі та охорони навколишнього середовища, проводити моніторинг земель, здійснювати державний контроль за використанням земель;
- 3) здатність працювати як самостійно, так і в команді, планувати та керувати часом, організовувати власну діяльність та діяльність групи осіб при вирішенні завдань професійної діяльності та особистісного розвитку;
- 4) здатність до застосування знань на практиці.

- *спеціальні (фахові компетентності):*

- 1) знання наукових понять, теорій і методів, необхідних для розуміння сутності землеустрою та кадастру, розробки землеустрійної документації, формування земельно-кадастрової документації, визначення оцінки землі і нерухомості, проведення інвентаризації та моніторингу землі, здійснення державного контролю за використанням і охороною земель, екології землекористування;
- 2) знання основних нормативно-правових актів та довідкових матеріалів, чинних стандартів і технічних умов, інструкцій та інших нормативно-розпорядчих документів в професійній діяльності
- 3) знання конструктивних особливостей, розроблення проектів землеустрою, формування земельно-кадастрової інформації, управління земельними ресурсами та регулювання земельних відносин в ринкових умовах;
- 4) знання сучасних технологічних розроблених проектів землеустрою, ведення земельнокадастрової документації, організації землевпорядного виробництва, охорони земель, проведення моніторингу та державного контролю за використанням земель.
- 5) здатність розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, що впливають на формування земельно-кадастрових рішень, ухвалення системи управління земельними ресурсами та регулювання земельних відносин;
- 6) уміння досліджувати проблему та визначати обмеження, у тому числі зумовлені проблемами збалансованого розвитку та впливу на навколишнє середовище.

- *програмні результати навчання*

- 1) знати теоретичні і практичні положення землеустрою та кадастру, оцінювання землі і нерухомості, проведення моніторингу та інвентаризації землі, управління земельними ресурсами та земельний менеджмент, забезпечувати соціально-економічний розвиток сільських територій, виходячи з вимог стандартизації та нормування у землеустрої;
- 2) вміти продукувати нові ідеї, проводити дослідження, проявляти креативність та здатність до системного та гнучкого мислення для вирішення професійних задач;
- 3) застосовувати методи, методик і технології землеустрійного проектування, організовувати здійснення схем і проектів землеустрою, застосовувати знання кадастрових зйомок, бастування ґрунтів, економічної оцінки земель, грошової оцінки земель та реєстрації земельних ділянок з використанням автоматизації ведення державного земельного кадастру;
- 4) використовувати методи збирання інформації в галузі землеустрою і кадастру відповідно до поставленої цілі та виробничого завдання;
- 5) використовувати методи і технології землеустрійного проектування з урахуванням соціальної, економічної і екологічної складової, територіального та господарського землеустрою, планування використання та охорони земель, кадастрових знімачів та ведення державного земельного кадастру, давати оцінку отриманим результатам та захищати прийняті рішення;
- 6) вміти використовувати методи та методики проведення наукових та прикладних досліджень; знати методологію системних досліджень, методів дослідження та аналізу складних об'єктів та процесів, розуміти їх складність, їх різноманіття, багатофункціональність для розв'язання прикладних завдань в галузі професійної діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Загальний обсяг
1	Сутність соціально-економічного розвитку сільських територій	2	2	3	7
2	Сталий розвиток сільських територій	2	2	7	11
3	Державне регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій	2	2	7	11
4	Економічне середовище функціонування сільських територій	2	2	7	11
5	Диверсифікація економіки як напрям розвитку сільських територій	2	2	7	11
6	Формування стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій	2	2	7	11
7	Діагностика еколого-економічного стану сільських територій	4	4	8	16
8	Інноваційний вектор соціально-економічного розвитку сільських територій	2	2	4	8
9	Світовий досвід розвитку сільських територій	2	2	10	14
	Всього за курсом	20	20	60	100

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття/план
1	Тема 1. Сутність соціально-економічного розвитку сільських територій (2 год) 1.1.Зміст дисципліни, мета та завдання курсу 1.2.Політика розвитку сільських територій 1.3. Регіональна політика у сільській місцевості 1.4. Пріоритети розвитку агропромислового виробництва
2	Тема 2. Сталий розвиток сільських територій (2 год) 2.1. Роль ООН у визначенні засад сталого розвитку. 2.2. Концепція сталого розвитку 2.3. Сутність сталого розвитку сільськогосподарського землекористування 2.4. Проблеми переходу України на модель сталого розвитку 2.5. Шляхи та засоби реалізації політики сталого розвитку
3	Тема 3. Державне регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій (2 год) 3.1. Держава в системі управління сільськими територіями 3.2. Розвиток місцевого самоврядування на сільських територіях 3.3. Участь територіальних громад у процесі розвитку сільських територій 3.4. Фінансування соціально-економічного розвитку територіальних громад
4	Тема 4. Економічне середовище функціонування сільських територій (2 год) 4.1. Продуктивна спрямованість сільських територій як базовий елемент концепції соціально-економічного розвитку 4.2. Комплекс факторів, що впливають на розвиток сільських територій 4.3. Розвиток сільського підприємництва як одного із джерел доходів сільського населення 4.4. Аналіз земельної реформи та її вплив на соціально-економічний розвиток сільських територій 4.5. Налагодження взаємодії науки та виробництва з метою забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства
5	Тема 5. Диверсифікація економіки як напрям розвитку сільських територій (2 год) 5.1. Сутність, цілі та причини диверсифікації виробництва 5.2. Напрями диверсифікації виробництва у сільських територіях 5.3. Сільський зелений туризм та агротуризм 5.4. Диверсифікація у сільському господарстві 5.5. Пріоритети впровадження диверсифікації
6	Тема 6. Формування стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій (2 год) 6.1. Моделі розвитку сільських територій 6.2. Алгоритм формування стратегії розвитку сільських територій 6.3. Визначення пріоритетів розвитку сільських територій 6.4. Побудова дерева цілей розвитку сільських територій 6.5. Механізми реалізації стратегії розвитку сільських територій
7	Тема 7. Діагностика еколого-економічного стану сільських територій (2 год) Блок А 7.1. Алгоритм проведення діагностики сільських територій 7.2.Аналіз складу та структури земельних угідь
8	Тема 7. Діагностика еколого-економічного стану сільських територій (2 год)

	Блок Б 7.3. Показники еколого-економічної ефективності використання землі 7.4. Визначення рівня інтенсивності використання сільськогосподарського виробництва 7.5. Формування продовольчої безпеки як пріоритетний напрям розвитку сільського господарства
9	Тема 8. Інноваційний вектор соціально-економічного розвитку сільських територій (2 год) 8.1. Інвестиційні пріоритети у сільському господарстві 8.2. Інноваційні пріоритети розвитку сільських територій 8.3. Існування підприємницьких структур в межах сільських територій 8.4. Рушійні сили активізації селян у веденні бізнесу
10	Тема 9. Світовий досвід розвитку сільських територій (2 год) 9.1. Політика розвитку сільських територій в країнах ЄС 9.2. Основні напрямки розвитку сільських територій країн США 9.3. Основні напрямки розвитку сільських територій країн Латинської Америки 9.4. Основні напрямки розвитку сільських територій країн Білорусі, Казахстану та Грузії 9.5. Політика розвитку сільських територій країн Африки

4.2. План практичних занять

№	Тема заняття / план
1	Тема 1 Сутність соціально-економічного розвитку сільських територій (2 год) 1) Розкрийте поняття «сільська територія» та окресліть її структуру. 2) Що таке сільські населені пункти. 3) Проаналізуйте еволюцію поглядів науковців та суть сільських територій. 4) Вкажіть та проаналізуйте методи дослідження розвитку сільських територій. 5) Які існують методи дослідження сільських територій? 6) Яка основна мета дисципліни, її завдання. 7) В чому полягає синергія економічного, соціального та екологічного напрямів розвитку сільських територій. 8) Охарактеризуйте основні вектори розвитку агропромислового виробництва. 9) Назвіть пріоритети розвитку агропромислового виробництва. 10) Охарактеризуйте принципи соціально-економічного розвитку сільських територій.
2	Тема 2. Сталий розвиток сільських територій (2 год) 1) Охарактеризуйте структуру ООН у контексті її відповідності завданням переходу до сталого розвитку. 2) Які результати Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992р.). 3) Яка роль відведена «Порядку денному на XXI століття»? 4) Розкрийте основні принципи Декларації Ріо. 5) Охарактеризуйте значення Всесвітньої зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002р.). 6) Визначить сутність концепції сталого розвитку суспільства. 7) Що таке сталий розвиток землекористування? 8) Які основні чинники сталого розвитку для України? 9) Які є внутрішні чинники необхідності переходу до сталого розвитку в Україні? 10) Які відмінності сталого розвитку регіонів України?
3	Тема 3 Державне регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій (2 год) 1) Проаналізуйте державну політику соціально-економічного розвитку села. 2) Як формуються сукупні доходи сільського населення?

	<ol style="list-style-type: none"> 3) Розкрийте нормативно-правову базу розвитку села. 4) Визначить роль місцевого самоврядування в Україні. 5) Що є фінансовою та матеріальною основою місцевого самоврядування? 6) Розкрийте механізм формування територіальної громади як первинного суб'єкту місцевого самоврядування. 7) Які функції сільської територіальної громади? 8) Які форми участі територіальних громад у процесі стратегічного планування розвитку сільських територій? 9) Як формуються місцеві бюджети, які напрямки використання коштів місцевих бюджетів?
4	<p>Тема 4. Економічне середовище функціонування сільських територій (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Який чином сільські території є базовим елементом концепції соціально-економічного розвитку? 2) Який чином відбувається процес розвитку та відродження сільського господарства? 3) Які фактори впливають на розвиток сільських територій? 4) Вкажіть функції розвитку сільських територій. 5) Що таке сільськогосподарське підприємство, які їх види? 6) Що таке підприємницька діяльність, вкажіть завдання розвитку сільськогосподарського підприємництва. 7) Проаналізуйте етапи проведення земельної реформи. 8) Які види сільськогосподарської діяльності є ключовою умовою і потужним джерелом економічної стабільності на селі. 9) Які завдання потрібно виконати для забезпечення підготовки фахівців у сфері землеустрою? 10) Яким чином можна налагодити взаємодію науки і виробництва у сфері сільського господарства?
5	<p>Тема 5. Диверсифікація економіки як напрям розвитку сільських територій (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Що таке диверсифікація виробництва на селі? 2) Які основні причини диверсифікації? 3) Розкрийте основні причини диверсифікації виробництва. 4) Які позитивні та негативні сторони диверсифікації. 5) Проаналізуйте основні стратегії диверсифікації. 6) Які основні стратегічні напрямки сільської економіки? 7) Що таке виробнича диверсифікація у сфері землекористування? 8) Що являє собою галузева диверсифікація? 9) Як здійснюється процес управління стратегіями диверсифікації? 10) Які фактори диверсифікації виробництва у сільському господарстві?
6	<p>Тема 6. Формування стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) У чому полягає євроінтеграційна стратегія розвитку сільських територій? 2) Як формуються взаємозв'язки між суб'єктами господарського розвитку? 3) Розкрийте механізм забезпечення конкурентоспроможності продукції та послуг, виготовлених в межах сільських територій. 4) Функціонування яких елементів економіки необхідне для досягнення цілей розвитку сільської території та вирішення обраної економічної проблеми? 5) Яку систему заходів доцільно застосовувати в рамках кожної конкретної цілі розвитку сільських територій. 6) Які існують механізми реалізації стратегії розвитку сільських територій? 7) Яка роль сільських та селищних рад у процесі соціально-економічного розвитку сільських територій? 8) Який чином здійснюється благоустрій сільських населених пунктів?

	<p>9) Як на сьогодні розвивається соціальної інфраструктура на селі в умовах реформування аграрного сектора?</p> <p>10) Розкрийте особливості індивідуальної підприємницької діяльності в сільській місцевості.</p>
7	<p>Тема 7. Діагностика еколого-економічного стану сільських територій (2 год)</p> <p>Блок А</p> <p>1) У чому полягає сутність еколого-економічної сільських територій?</p> <p>2) Розкрийте алгоритм проведення діагностики сільських територій.</p> <p>3) Проаналізуйте показники, що характеризують склад і співвідношення земельних угідь.</p> <p>4) Проаналізуйте показники, що характеризують рівень виробництва основних сільськогосподарських культур та опишіть методику їх визначення.</p> <p>5) Розкрийте показники ефективності використання сільськогосподарських угідь.</p> <p>6) Як визначається рівень інтенсивності використання сільськогосподарського виробництва?</p>
8	<p>Тема 7. Діагностика еколого-економічного стану сільських територій (2 год)</p> <p>Блок Б</p> <p>1) Як визначається рівень інтенсивності виробництва окремих видів продукції в сільському господарстві?</p> <p>2) Що являє собою продовольча безпека як пріоритетним напрям розвитку сільськогосподарського виробництва?</p> <p>3) Розкрийте чинники визначення продовольчої безпеки на місцевому та регіональному рівні.</p> <p>4) Вкажіть головні аспекти розвитку продовольчої безпеки.</p> <p>Розв'язання практичних задач</p>
9	<p>Тема 8. Інноваційний вектор соціально-економічного розвитку сільських територій</p> <p>1) Чому сприяє приплив інвестицій у сільське господарство?</p> <p>2) Які основні напрями інноваційного розвитку галузей рослинництва і тваринництва?</p> <p>3) Як класифікуються інновації у сільському господарстві України?</p> <p>4) Назвіть фактори, що стимулюють розвиток інноваційних процесів у сільському господарстві.</p> <p>5) Які існують форми поєднання науки і виробництва в аграрному секторі економіки?</p> <p>6) Які є інвестиції в сільському господарстві?</p> <p>7) Вкажіть основні орієнтири злагодженого соціально-економічного розвитку сільських територій.</p> <p>8) Які рушійні сили активізації селян у сфері ведення бізнесу на сільській території?</p> <p>9) Проаналізуйте особливості розвитку сільських територій.</p> <p>10) Які особливості ведення бізнесу у сільському господарстві?</p>
10	<p>Тема 9. Світовий досвід розвитку сільських територій (2 год)</p> <p>1) Які тенденції світового досвіду розвитку сільських територій в українських реаліях можна використати в Україні?</p> <p>2) Охарактеризуйте державну підтримку розвитку сільських територій за кордоном.</p> <p>3) Які загальні риси політики розвитку сільських територій ЄС і США?</p> <p>4) Охарактеризуйте зарубіжні концепції розвитку сільських територій.</p> <p>5) Розкрийте особливості розвитку сільських територій в країнах ЄС.</p> <p>6) Які основні напрями розвитку сільських територій країн Латинської Америки?</p> <p>7) Розкрийте основні напрями розвитку сільських територій країн Білорусі, Казахстану та Грузії.</p> <p>8) Як розвиваються сільські території у Африці?</p>

4.3. Завдання для самостійної роботи

Презентація

Презентація це представлення результатів самостійної роботи студента з опрацювання обраної теми, питання. Одну презентацію виконують 2-3 студенти.

Мета презентації – набуття студентами навичок з аналізу власної роботи і публічного представлення результатів дослідження.

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

- стислий виклад матеріалу, максимальна інформативність тексту;
- 12-15 слайдів (powerpoint);
- ретельно структурована інформація з акцентом на практичні аспекти питання, проблеми, завдання, тощо;
- використовуйте табличні форми подання інформації (діаграми, схеми) для ілюстрації найважливіших фактів, що дасть змогу подати матеріал компактно й наочно;
- пояснення треба розміщувати якнайближче до ілюстрацій, із якими вони мають з'являтися на екрані одночасно.

Орієнтовні теми презентацій

1. Сільські території як об'єкт розвитку та управління.
2. Функціональність сільських територій.
3. Ресурсний потенціал сільських територій.
4. Розвиток соціальної сфери сільських територій.
5. Управління сільськими територіями.
6. Місце та роль сільських громад у розвитку сільських територій.
7. Фінансове забезпечення проектів сталого розвитку сільських територій.
8. Економічна база сільських територій.
9. Несільськогосподарські види діяльності у сільській території.
10. Політика сталого розвитку сільських територій.

4.4. Теми доповідей

1. Поняття сільської території, її структура та функції на сучасному етапі.
2. Поняття сільської місцевості, села, сільського населеного пункту, сільського поселення та адміністративно-територіальної одиниці.
3. Критерії віднесення населених пунктів до сільських.
4. Класифікація сільських населених пунктів за людністю, за функціональним призначенням.
5. Еволюція розвитку сільських населених пунктів в Україні.
6. Суть соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах трансформаційних процесів.
7. Поняття сталого розвитку та сільського розвитку.
8. Поняття соціальної сфери та її структура.
9. Поняття сільської поселенської мережі, показники її розвитку.

10. Характеристика сучасного стану сільської поселенської мережі в Україні та тенденцій.
11. Регіональні особливості розвитку поселенської мережі в Україні.
12. Характеристика сільського населення за чисельністю, статеві-віковою структурою.
13. Регіональні особливості його розміщення.
14. Демографічні процеси на селі, їх динаміка та тенденції.
15. Поняття рівня життя населення та показники, які його характеризують.
16. Сучасний рівень життя сільського населення.
17. Матеріальний добробут селян, їх доходи і витрати.
18. Формування трудового потенціалу села.
19. Зайнятість і ринок праці у сільській місцевості.
20. Регулювання сільського ринку праці.
21. Поняття соціальної інфраструктури та її галузева структура.
22. Розвиток соціальної інфраструктури в умовах реформування аграрного сектора.
23. Сучасний стан, проблеми розвитку сільської соціальної інфраструктури
24. Характеристика, сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку галузей соціально-побутового призначення.
25. Характеристика, сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку галузей соціально-культурного призначення: освіта, охорона здоров'я, культура та ін.
26. Перспективні напрями розвитку соціальної інфраструктури сільських територій.
27. Поняття виробничої сфери сільських територій.
28. Реформування аграрного сектора та земельна реформа в контексті розвитку сільських територій.
29. Характеристика сільськогосподарських підприємств, особистих селянських господарств та фермерських господарств.
30. Поняття несільськогосподарських видів діяльності.
31. Розвиток малих форм господарювання на селі, їх переваги та недоліки.
32. Особливості індивідуальної підприємницької діяльності в сільській місцевості.
33. Поняття сільського зеленого туризму та його різновиди (агротуризм, екотуризм та ін.).
34. Поняття виробничої інфраструктури.
35. Поняття кооперативів, їх види та функції.
36. Характеристика виробничих, споживчих кооперативів.
37. Суть обслуговуючого сільськогосподарського кооперативу, його види та місце в розвитку сільських територій.
38. Зарубіжний досвід розвитку кооперації.
39. Суть кредитної спілки та її значення для розвитку сільських територій.
40. Організаційно-правові засади діяльності кредитних спілок.
41. Суть системи управління сільськими територіями.
42. Держава в системі управління сільськими територіями.
43. Поняття системи місцевого самоврядування, її структура.
44. Сільська громада, її місце в системі управління сільською територією.
45. Форми прямої демократії на сільських територіях.

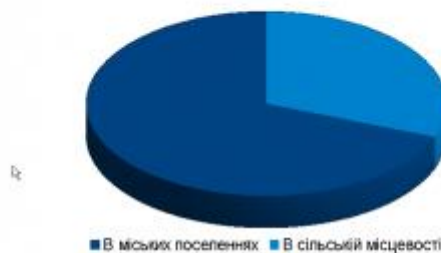
46. Органи самоорганізації населення.
47. Організаційно-правові засади діяльності сільської (селищної) ради, їх взаємодія з державними органами влади.
48. Статус депутата сільської, селищної ради.
49. Стратегічний план розвитку місцевої громади: поняття, порядок формування.
50. Стан і проблеми сучасного адміністративно-територіального устрою України.

Приклад відповіді на питання

Поняття сільської території, її структура та функції на сучасному етапі

Сільська територія – це просторова біоеколого-соціально-економічна система, яка знаходиться поза урбанізованими центрами, зі специфічним природно-екологічним, соціальним, економічним та інституціональним середовищами і населенням, які на ній функціонують та проявляють свій потенціал з метою задоволення індивідуальних і суспільних потреб.

Населення України - 42 929 298
 В міських поселеннях - 29 673 113 (69,1%)
 В сільській місцевості - 13 256 185 (30,9%)

Функції сільських територій

економічна - забезпечення нормативного формування та розвитку всіх векторів економіки сільських територій;

виробнича - задоволення потреб суспільства в продовольстві та сировині, продукції для різних галузей та видів господарської діяльності;

соціально-демографічна - відтворення сільського населення, забезпечення сільського господарства та інших галузей економіки трудовими ресурсами, значним людським капіталом;

екологічна - підтримання екологічної рівноваги в аграрних регіонах та на всій території країни, утримання заповідників, заказників, національних парків та ін.;

культурно-етнічна - зберігання самобутньої національної культури, народних традицій, звичаїв, досвіду ведення сільського господарства, охорона пам'яток природи, історії та культури, розташованих на сільських територіях;

рекреаційно-туристична - максимальне задоволення потреб як вітчизняних, так й іноземних туристів у відпочинку, оздоровленні, лікуванні, духовному та фізичному розвитку;

просторово-комунікаційна - надання просторового базису для розміщення виробництв та обслуговування інженерних комунікацій (доріг, ліній електропередач, зв'язку, водопроводів тощо);

природно-відтворювальна - характеризується природними відтворювальними процесами складників сільських територій;

функція соціального контролю над територією - сприяння сільського населення державним органам у забезпеченні громадського порядку та безпеки в поселеннях і територіях.

Тема аналітичних робіт

1. Поняття сільської території, її структура та функції на сучасному етапі.
2. Поняття сільської місцевості, села, сільського населеного пункту, сільського поселення та адміністративно-територіальної одиниці.
3. Критерії віднесення населених пунктів до сільських.
4. Класифікація сільських населених пунктів за людністю, за функціональним призначенням.
5. Еволюція розвитку сільських населених пунктів в Україні.
6. Суть соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах трансформаційних процесів.
7. Поняття сталого розвитку та сільського розвитку.
8. Поняття соціальної сфери та її структура.
9. Поняття сільської поселенської мережі, показники її розвитку.
10. Характеристика сучасного стану поселенської мережі в Україні та тенденцій.
11. Суть соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах трансформаційних процесів.
12. Поняття соціальної інфраструктури та її галузева структура.
13. Поняття виробничої сфери сільських територій.
14. Реформування аграрного сектора та земельна реформа в контексті розвитку сільських територій.
15. Формування багатокладної економіки села.
16. Сільське господарство в контексті розвитку сільських територій.
17. Поняття несільськогосподарських видів діяльності.
18. Розвиток малих форм господарювання на селі, їх переваги та недоліки.
19. Особливості індивідуальної підприємницької діяльності в сільській місцевості.
20. Поняття сільського зеленого туризму та його різновиди (агротуризм, екотуризм та ін.).
21. Зарубіжний досвід зеленого туризму.
22. Сучасний стан виробничої інфраструктури, тенденції та проблеми розвитку на сільських територіях.
23. Суть обслуговуючого сільськогосподарського кооперативу, його види та місце в розвитку сільських територій.
24. Суть кредитної спілки та її значення для розвитку сільських територій.
25. Система управління сільськими територіями.
26. Державна політика розвитку села.
27. Сільська громада, її місце в системі управління сільською територією.

Приклад відповіді на питання

Поняття сталого розвитку та сільського розвитку

Сталий розвиток – такий розвиток країн і регіонів, коли економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь.

Соціально-економічний розвиток сільських територій - це просторова біо-еколого соціально-економічна система, яка знаходиться поза урбанізованими центрами, зі специфічним природно-екологічним, соціальним, економічним та інституціональним середовищем і населенням, які на ній функціонують і проявляють свій потенціал з метою задоволення індивідуальних та суспільних потреб.

Сільський розвиток - є процесом поліпшення якості життя і економічного добробуту людей, що проживають у селах, веде до зміни відношення до місця проживання – збереженню ландшафтів та біологічного різноманіття.

4.5. Форми і методи навчання та викладення дисципліни

Основними методами навчання є **пояснювально-ілюстративний метод** або інформаційно-рецептивний, під час якого студенти одержують знання на лекції, сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки і залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення; **метод проблемного викладу**, під час якого викладач до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, показує спосіб рішення поставленого завдання, а студенти стають свідками й співучасниками наукового пошуку; **дослідницький метод**, який передбачає аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студентів; **дискусійні методи**, що передбачають такі елементи дискусії, як суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення протиріч; **словесний метод**, такий як пояснення та **практичний метод**, що передбачає розв'язання вправ, завдань.

4.6. Забезпечення освітнього процесу

Забезпечення освітнього процесу здійснюється із застосуванням Moodle 3.3, в рамках якої для студентів розміщено в мережу лекції, перелік екзаменаційних питань, питання до контрольних робіт, ККР з дисципліни, тести, ситуаційні завдання).

4.7. Матеріально-технічне забезпечення дисципліни

Проекційне мультимедійне обладнання (проектор, екран, ноутбук/комп'ютер);

Комп'ютерний клас;

Доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi;

OS: Windows, Android, iOS;

Browsers: Chrome / Opera / Mozilla Firefox / MS Edge; Програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint;

Skype, Zoom, Google Meet, ArcGis

Публічна кадастрова карта України:

https://map.land.gov.ua/?cc=3461340.1719504707,6177585.367221659&z=6.5&l=kadastr&bl=ortho10k_all

Дані Держгеокадастру: <https://land.gov.ua/derzhheokadastr-dodav-na-publichnu-kadastruvukartu-dani-pro-heonadra/>

Система електронного навчання Moodle 3.9

5. Підсумковий контроль **Форми і методи підсумкового контролю**

Перелік питань підсумкового контролю (екзамен)

1. Соціально-економічний розвиток сільських територій.
2. Мета вивчення дисципліни «Соціально-економічний розвиток сільських територій».
3. Практична спрямованість дисципліни «Соціально-економічний розвиток сільських територій».
4. Політика розвитку сільських територій.
5. Регіональна політика розвитку сільської місцевості.
6. Пріоритети розвитку агропромислового виробництва.
7. Соціальна політика у сільській місцевості.
8. Диверсифікація економіки як напрям розвитку сільських територій.
9. Сутність диверсифікації виробництва.
10. Цілі диверсифікації виробництва.
11. Причини диверсифікації виробництва.
12. Позитивні сторони диверсифікації виробництва.
13. Негативні сторони диверсифікації виробництва.
14. Основні стратегії диверсифікації.
15. Диверсифікація в сільськогосподарському виробництві.
16. Стратегічні напрями диверсифікації сільської економіки.
17. Вертикальна форма диверсифікації виробництва.
18. Горизонтальна форма диверсифікації виробництва.
19. Фактори диверсифікації виробництва у сільському господарстві.
20. Аграрна політика як фактор соціально-економічного розвитку сільських територій.
21. Сутність аграрної політики держави в умовах ринку.
22. Завдання, що виконує державна аграрна політика.
23. Сучасні підходи до аграрної політики.
24. Цілі Спільної аграрної політики країн європейської співдружності.

25. Аграрна політика сільських територій.
26. Принципи аграрної політики.
27. Цілі аграрної політики.
28. Стратегічні цілі державної аграрної політики України.
29. Політика розвитку сільських територій.
30. Соціальна політика сільської місцевості.
31. Еколого-економічна діагностика сільськогосподарського землекористування.
32. Аналіз показників, що характеризують склад і співвідношення земельних угідь.
33. Показники, що характеризують рівень виробництва основних сільськогосподарських культур.
34. Показники ефективності використання сільськогосподарських угідь.
35. Продовольча безпека як напрям розвитку сільських територій.
36. Структура продовольчої безпеки на регіональному та місцевому рівні.
37. Конкурентоспроможність сільськогосподарського землекористування.
38. Етапи конкурентоспроможності.
39. Чинники конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування.
40. Визначення рівня інтенсивності використання сільськогосподарського виробництва.
41. Натуральні показники інтенсивності.
42. Вартісні показники інтенсивності.
43. Економічна ефективність інтенсифікації сільського господарства.
44. Економічна ефективність використання землі.
45. Вартісні та натуральні показники економічної ефективності використання землі.
46. Рівень рентабельності та норма прибутку.
47. Аналіз складу та структури земельних угідь.
48. Сильні та слабкі сторони аграрної політики.
49. Вдосконалення складу земельних угідь в межах адміністративно-територіальних утворень.
50. Практика використання земель в аграрному секторі економіки.
51. Диференціальна рента I та диференціальна рента II.
52. Системні суперечності земельної ренти.
53. Визначення рентного доходу на орних землях України.
54. Управлінські фактори конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування.
55. Принципи управлінської діяльності на селі.
56. Конкуренційні стратегії сільськогосподарського землекористування.

57. Інституційно-правова складова конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування.
58. Екологічна складова конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування.
59. Економічна складова конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування.
60. Інвестиційна складова конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування.
61. Методологічні підходи до впровадження інноваційної моделі сільськогосподарського землекористування.
62. Принцип конвергенції в сільському господарстві.
63. Подолання соціально-економічних та екологічних проблем в аграрному секторі економіки.
64. Соціальний розвиток сільських територій.
65. Економічний розвиток сільських територій.
66. Екологічний розвиток сільських територій.
67. Фактори, що впливають на розвиток сільських територій.
68. Державне управління соціально-економічним розвитком села.
69. Шляхи подолання кризи трудових ресурсів.
70. Відновлення соціальної інфраструктури сільських територій.
71. Соціальна інфраструктура сільських територій.
72. Інноваційний вектор соціально-економічного розвитку сільських територій.
73. Інноваційно-інвестиційні пріоритети розвитку сільського виробництва.
74. Інноваційна модель землекористування.
75. Теоретичні засади формування інноваційної моделі сільськогосподарського землекористування.
76. Показники інноваційного розвитку сільських територій.
77. Сутність планування розвитку сільських територій.
78. Об'єкти та суб'єкти планування розвитку сільських територій.
79. Основні завдання планування розвитку сільських територій.
80. Види прогнозів.
81. Принципи планування розвитку сільських територій.
82. Балансовий метод планування на сільськогосподарських підприємствах.
83. Нормативний метод планування на сільськогосподарських підприємствах.
84. Методи екстраполяції сільських територій.
85. Методи техніко-економічних розрахунків.
86. Методи експертної оцінки.
87. Методи економіко-математичного моделювання сільських територій.
88. Індикативні методи планування.
89. Сутність методології форсайту та етапи форсайту.

90. Моделі розвитку сільських територій.
91. Світовий досвід розвитку сільських територій в українських реаліях.
92. Державна підтримка розвитку сільських територій за кордоном.
93. Політика розвитку сільських територій ЄС.
94. Політика розвитку сільських територій США.
95. Зарубіжні концепції розвитку сільських територій.

Типові задачі для розв'язування

1. На основі вихідних даних розрахуйте показники ефективності використання землі: урожайність зернових культур; вихід молока на 100 гектар сільськогосподарських угідь, виробництво товарної продукції в розрахунку на один гектар сільськогосподарських угідь, валового доходу та прибутку.

Вихідні дані:

- грошова виручка від реалізації продукції – 5204 тис грн, собівартість реалізованої продукції – 4659,3 тис грн, валовий збір зернових культур – 52436 ц;
 - валове виробництво молока – 1025 ц;
 - площа сільськогосподарських угідь – 3956 га;
 - площа посіву зернових – 1824 га;
 - матеріальні затрати, що ввійшли в собівартість продукції – 2829,2 тис грн.
2. Розрахуйте показники інтенсивності використання земельних ресурсів, а також натуральні та вартісні показники економічної ефективності використання землі за умови, що загальна земельна площа складає 4153 га, в тому числі площа сільськогосподарських угідь – 3952 га, з них площа ріллі – 3892 га, площа багаторічних насаджень – 45 га. Виробництво зерна 7073 2 ц кормів – 1680 ц к.од., молока – 7100 ц, м'яса ВРХ – 1503 ц, м'яса свиней – 824 ц, яєць курячих – 7149 тис шт., площа зернових та зернобобових культур – 2150 га. Вартість валової продукції – 1522,1 тис грн, матеріальні затрати та амортизація основних засобів – 821,4 тис грн, оплата праці – 553,4 тис грн, грошова виручка від реалізації продукції – 1242,6 тис грн, собівартість реалізованої продукції – 1156,7 тис грн.
 3. Користуючись статистичним щорічником України, визначте відносні показники ефективності використання землі за останні 3 роки: забезпеченість регіону сільськогосподарськими угіддями всього та в розрахунку на одного працівника, зайнятого у сільському господарстві; частка сільськогосподарських угідь в загальній площі землі; розорюваність сільськогосподарських угідь (питома вага ріллі в структурі

сільськогосподарських угідь); частку інтенсивних культур в структурі посівів; частку зрошуваних земель в площі сільськогосподарських угідь.

4. Користуючись статистичним щорічником України, визначте натуральні показники ефективності використання землі за останні 3 роки: урожайність сільськогосподарських культур, ц/га; виробництво основних видів продукції рослинництва (зерна, цукрового буряку, картоплі) в розрахунку на 100 га ріллі, ц; виробництво молока та м'яса ВРХ в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, ц; виробництво м'яса свиней у живій вазі на 100 га ріллі, ц; виробництво м'яса птиці (ц) та яєць (тис шт) в розрахунку на 100 га посівів зернових культур. Робіть відповідні висновки на основі показників.
5. Здійсніть трансформацію земельних угідь та визначить структуру земельних угідь у Миколаївській області:

Вихідні дані:

Культури	Площа, тис. га
Пшениця	401,7
Озиме жито	0,5
Ячмінь	350,1
Овес	2,8
Просо	11
Гречка	6
Зернобобові	52,3
Кукурудза на зерно	141,8
Соняшник	437,5
Ріпак	50,7
Овочі	19,3
Цукровий буряк	2,8
Картопля	19,3
Кукурудза на силос	20,4
Кормові коренеплоди	1,6
Однорічні трави (зелена маса)	2,6
Багаторічні трави (сіно)	15,1
Всього	

Приклад тестового контролю знань:

1. В чому полягає політика розвитку сільських територій?
 - а) у мобілізації зусиль, спрямованих на ліквідацію або мінімізацію соціальних та економічних вад, які знижують якість життя сільських громад;
 - б) у покращенні соціально-економічних умов в сільській місцевості через поліпшення можливостей для працевлаштування, підвищення доходів домогосподарств та мобільності їхніх членів;

- в) у функціонуванні концепції, в межах якої сільський розвиток спрямований на загальне покращення умов життя селян та підвищення рівня їхньої соціально-економічної безпеки;
- г) в забезпеченні інтегрованого сільського розвитку, який відображає комплексні зв'язки і взаємодії сільських економік.
2. Процес змін, спрямованих на підвищення рівня розвитку економічної і соціальної сфер сільських регіонів, з мінімальними втратами для природного середовища і найбільшим рівнем задоволення потреб сільського населення та інтересів держави – це:
- а) сільська територія;
- б) соціально-економічний розвиток сільських територій;
- в) розвиток сільського господарства;
- г) агропромисловий розвиток.
3. Що є прерогативою розвитку сільської місцевості?
- а) підвищення продуктивності агровиробництва;
- б) підвищення рівня соціально-економічної безпеки селян;
- в) покращення умов життєдіяльності селян;
- г) екологізація виробництва.
4. На що спрямована європейська практика підтримки розвитку сільських територій?
- а) на фінансування розвитку сільських територій;
- б) на виявлення, підтримання і запровадження місцевих ініціатив;
- в) на формування конкурентоспроможності сільських територій;
- г) на підтримання вітчизняного виробника.
5. Вкажіть показники стану соціальної сфери сільських територій?
- а) несприятлива демографічна ситуація;
- б) рівень безробіття;
- в) висока міграція сільського населення;
- г) недостатній рівень забезпеченості медичними закладами та медичним обслуговуванням.

«0» варіант екзаменаційного білету з зазначенням максимальної кількості балів за кожне виконане завдання

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 19 «Архітектура та будівництво»

Напрямок підготовки: 193 «Геодезія та землеустрій»

Семестр 11

Навчальна дисципліна **Соціально-економічний розвиток сільських територій**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № «0»

1. Продовольча безпека як напрям розвитку сільських територій. (10 балів)
2. Аналіз складу та структури земельних угідь. (10 балів)
3. Принципи аграрної політики. (10 балів)

Практичне завдання

Розрахуйте структуру товарної продукції сільськогосподарського виробництва і коефіцієнт спеціалізації та на основі цього визначте напрями спеціалізації сільськогосподарського виробництва та рівень спеціалізації за умови, що грошова виручка від реалізації продукції рослинництва і тваринництва складає 795,75 тис грн, в тому числі від реалізації зернових – 320,4 тис грн, соняшнику – 58,4 тис грн, овочів відкритого ґрунту – 21,6 тис грн, плодів та ягід 59,8 тис грн, іншої продукції рослинництва – 8150 грн, продукції тваринництва – 280,7 тис грн, продукції свинарства – 35,1 тис грн, іншої продукції тваринництва – 11,6 тис грн. (10 балів)

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____
Протокол № _____ від „_____” _____ 20__ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____
(підпис)
Екзаменатор _____
(підпис)

Л.М. Перович
(прізвище та ініціали)
А.Ю. Мась
(прізвище та ініціали)

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Презентація	10
2	Тези доповіді	15
3	Вміння розв'язувати типові завдання	5
4	Тестування	5
5	Аналіз запропонованих аналітичних ситуацій	5
6	Індивідуальна робота в аудиторії (відповіді на	

	теоретичні питання)	20
7	Екзамен	40
	Всього	100

Критерії оцінювання завдань для досягнення максимальної кількості балів

Презентація - стислість, лаконічність та завершеність викладу інформації на слайдах, їх максимальна кількість для презентації результатів виконання проблемних ситуацій за однією з тем 1-9 – 12-15 слайдів.

Тези доповіді – стисло, реферативним чином сформульовані основні положення доповіді, яка має відбутися безпосередньо під час проведення конференції, метою яких є– зацікавити та залучити фахівців, підготувати слухачів секційного засідання з метою покращення сприйняття інформації та ініціювання конструктивної дискусії або діалогу відповідно до тематики (сайти вищих навчальних закладів / наука або наукова робота; події; конференції (наприклад: <http://science.nmu.org.ua/ua/conferences/index.php>; <http://lnau.edu.ua/lnau/>;

Вміння розв’язувати типові завдання – коли студент вирішує (розв’язує) відповідні задачі. Цей бік завдання виявляється у завданні (в умові задачі) тих чи інших величин і їх значень – відомих і невідомих. Студент на основі статистичного щорічника та відповідних розрахунків має виконати завдання.

Тестування – є засобом контролю та діагностики знань студентів, призначені для самоконтролю та перевірки знань, що передбачає **вибір однієї або кількох правильних відповідей** (тестове завдання цієї форми складається з двох частин: умови, яка описує певну проблему та ставить завдання перед студентами; варіантів відповідей, серед яких, як мінімум, одна є правильною чи найкращою відповіддю, а решта – неправильні відповіді. **Посилання:** (<http://moodle3.chmnu.edu.ua/course/view.php?id=9737#section-0>).

Аналіз запропонованих аналітичних ситуацій - проводиться зі студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей з метою формування аналітичних вмінь. Цей підхід втілює в собі наступні ідеї: закріплення теоретичних знань з дисципліни; набуття навичок професійної діяльності; підвищення пізнавального інтересу до навчальної дисципліни; сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичок та критичного мислення.

Приклад аналітичної ситуації:

Вектори сталого розвитку.

Стратегія сталого розвитку України до 2030 року орієнтована на вектори, визначені в Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020":

- **вектор розвитку** - забезпечення сталого розвитку країни, проведення структурних реформ, забезпечення економічного зростання екологічно невиснажливим способом, створення сприятливих умов для ведення господарської діяльності (студент пояснює, яким чином вектор розвитку сприятиме соціально-економічному розвитку сільських територій);

- **вектор безпеки** - забезпечення безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій та приватної власності, забезпечення миру і захисту кордонів,

чесного та неупередженого правосуддя, невідкладне проведення очищення влади на всіх рівнях та забезпечення впровадження ефективних механізмів протидії корупції (студент аналізує, яким чином вектор безпеки діятиме в сфері землекористування на сільських територіях; робить висновки, що є пріоритетом на селі; вказує, яким чином здійснюється захищеність на селі верств населен; робить висновки, яки виготовити саме якісні харчові продукти та промислові товари в сільській місцевості).

• *вектор відповідальності* - забезпечення гарантій кожному громадянину, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, мати доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах (студент пояснює, яким саме чином в нашій країні відбувається доступ до освіти та інших послуг, чи забезпечуються гарантії стосовно надання цих послуг);

• *вектор гордості* - забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт (студент висловлює думку про те, що доцільним є подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах, доцільним є перехід на засади «зеленої економіки», пояснює, яким саме чином на селі забезпечення партнерської взаємодії органів місцевого самоврядування та бізнесу).

Індивідуальна робота в аудиторії – передбачає відповіді на питання під час групових занять, вміщує в себе теми доповідей (сторінка 8-11 цієї робочої програми).

Поточний контроль									Тести	Самостійна робота		Вміння розв'язувати типові завдання	Аналіз аналітичних ситуацій	Підсумковий контроль (іспит)	Сума
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2					Тези	Презентація				
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9							
3	3	3	3	3	3	3	3	3	5	10	8	5	5	40	100

7. Рекомендовані джерела інформації

1.1. Основні:

1. Лазарева О. В. Соціально-економічний розвиток сільських територій : навч. посіб. для студентів галузі знань 19 «Архітектура та будівництво», спеціальність – 193 «Геодезія та землеустрій» спеціалізації «Землеустрій та кадастр». О. В. Лазарева. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 128 с.
2. Вольська О.М., Кирилов Ю.Є., Потравка Л.О. Соціально-економічний розвиток сільських територій України: навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 184 с.
3. Корінець Р. Сільський розвиток. Посібник для фахівців з аграрного та сільського розвитку територіальних громад. ФОП Лопатіна О.О. 2023. 158 с.
4. Олійник, І. О. Мельник, О. А. Горобченко Економіка аграрного виробництва : курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2019. 105 с.

1.2. Додаткові:

1. Плотнікова М. Ф. Розвиток сільських територій: багатофункціональний підхід : монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 268 с.
2. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Стратегія розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні на період до 2025 року. [Національна академія аграрних наук України]. К.: НААН; ННЦ "ІАЕ", 2017. 148 с.
4. Успішна територіальна громада: будуємо разом / Бриль М., Врублевський О., Данчева О., Сеїтосманов А., Чубаров Е. Харків : Видавничий будинок Фактор, 2018. 128 с.

5. Ткачук В.І. Диверсифікація підприємства як стратегія розвитку сільських територій. Сталий розвиток економіки: світовий досвід та перспективи України: монографія / за ред. проф. В.І. Ткачука. Житомир: «Поліський національний університет», 2021. 180 с.